

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Тахтаулова М. Ю.
НТУ «ХП»

ОСВОЄННЯ КОСМОСУ У ТОПОНІМІЦІ ХАРКОВА

У переддень відзначення 55-ї річниці початку космічної ери увага суспільства прикута до прізвищ космонавтів та конструкторів ракетної галузі. Історична пам'ять про безпосередню причетність українців до освоєння космічного простору зберігають музеї та меморіали, пам'ятні дошки та пам'ятники. Важливим елементом її формування є урбаноніми. Відомі прізвища та успіхи космічної галузі були увічнені у низці топонімічних об'єктів Харкова.

Харків був та багато у чому залишається на провідних позиціях у космічній сфері. Харківські виші готують кваліфікованих фахівців- конструкторів, льотчиків, у тому числі, й космонавтів. Численні харківські підприємства як то «Хартрон», «Харківський завод електроапаратури» безпосередньо пов'язані з ракетно-космічною діяльністю, виготовленням та експлуатацію ракетно-космічної техніки. Відповідно, такий важливий для Харкова науковий напрямок, знайшов своє відображення у топонімічному просторі міста.

На топонімічній мапі Харкова назви, що були пов'язані з розробками у космічній галузі вперше з'явилися у 1936 році. Було увічнено ім'я Костянтина Ціолковського, якого у Радянському Союзі вважали засновником ракетобудування та сучасної космонавтики. Колишня улица Надеждінська на Шатилівці була перейменована у вулицю його імені. У відповідності до поштово-телеграфного довідника Харкова за 1989 рік, геонім ліквідовано. Однак, у міській топоніміці ім'я Ціолковського збережено. У житловому масиві Жихор, який було приєднано до Харкова 1963 році, хоч й перейменовували вулицю Ціолковського у Новосибірську як подвійну, натомість, провулок та в'їзд Будьоного перейменовували на честь дослідника.

Вже за кілька днів після успішного польоту Юрія Гагаріна у космос на топонімічній мапі Харкова з'явилися два урбаноніми, що мали зберігати історичну пам'ять про цю непересічну подію. Незважаючи на дію з 1957 року Указу Верховної Ради СРСР про заборону номінації об'єктів іменами суспільно-політичних та культурних діячів за їх життя, 18 квітня 1961 року рішен-

ням Харківського міськвиконкому Зміївську вулицю було перейменовано у проспект Юрія Гагаріна. Разом з тим, вулицю Косу на Шатилівці перейменували у Космічну. Згодом топонімічний простір Харкова поповнився іменем Германа Титова. Нову вулицю в Київському районі номінували на його честь. У 1964 році у Дзержинському районі Харкова на Павловому Полі нову вулицю назвали вулицею Космонавтів.

За часів незалежності, на хвилі вивільнення урбанімічного простору Харкова від символів комуністичної доби, вулицю Герцена перейменували на честь харків'янина Валентина Бондаренко. Валентин Васильович був льотчиком-винищувачем, членом першого загону космонавтів СРСР, який трагічно загинув під час підготовки до космічного польоту. Урбанонім у Новій Баварії увічнив його ім'я у 1995 році. Саме тут він ходив до 93 школи, якій присвоєно ім'я В. Бондаренка.

Отже, на топонімічній мапі Харкова знайшло своє відображення тематика освоєння космосу. Імена відомих науковців та космонавтів зафіксовані у символічному просторі. Однак, на нашу думку, доцільно було б увічнити на топонімічній мапі засновника радянської космонавтики Сергія Корольова, першого українського радянського космонавта Павла Поповича, винахідника місячної траси Юрія Кондратюка, який працював у Харкові, а також інших наших видатних земляків, що зробили внесок у вивчення і засвоєння космічного простору.